

Utredning om alternativa lösningar för äldre elever vid Farstavikens skola/Kvarnberget

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Ärendebeskrivning	3
Metod	3
Befintlig skolstruktur	4
Bedömning av framtida behov av högstadieplatser	5
Fastighets- och lokalpolicy	5
Kapacitet i de kommunala grundskolorna	6
Befolkningsutveckling	6
Elevantalsprognos	8
Slutsatser	9

Sammanfattning

Kommunstyrelsens fastighetsutskott har gett kommundirektören i uppdrag att utreda, kostnadsberäkna och tidsätta möjliga alternativa lösningar för äldre elever vid Farstavikens skola/Kvarnberget. Uppdraget omfattar såväl utbyggnad och renovering av befintlig byggnad som nybyggnation med alternativa lokaliseringar.

Verksamhetslokaler medför stora ekonomiska åtaganden för verksamheterna och antaganden om framtida behov av högstadieplatser är därför en utgångspunkt i uppdraget. Denna bedömning har gjorts utifrån Värmdö kommuns befolkningsprognos, en elevantalsprognos samt uppgifter om de kommunala grundskolornas kapacitet fram till år 2022.

Antalet högstadieelever i Värmdö kommun antas öka, från dagens cirka 1 500 barn till cirka 2 000 – 2 100 barn år 2022. Detta kommer på sikt att ställa krav på fler högstadieplatser i de kommunala skolorna. Den exakta omfattningen, samt dess konsekvenser för respektive skola, är dock svåra att förutse då det är beroende på ett antal i nuläget okända faktorer som exempelvis faktiska befolkningsförändringar samt andel elever i fristående skolor och skolor i annan kommun framöver.

I nuläget finns, i varierande grad, utrymme att ta emot fler elever inom kommunens grundskolor. Detta gör att ökat platsbehov utifrån en framtida befolkningsökning till stora delar kan antas tillgodoses i skolornas befintliga verksamhetslokaler. Detta kan dock framöver komma att ställa krav på omfördelningar mellan olika delområden och skolor liksom anpassningsåtgärder i befintliga skollokaler. Nybyggnation av högstadieskola, som i enlighet med kommunens fastighets- och lokalpolicy endast ska ske vid stadigvarande behov av nya lokaler och där andra alternativ kan uteslutas, bedöms inte vara uppfyllt i nuläget.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsens fastighetsutskott beslutade i april 2013 att ta fram en programhandling för totalrenovering av Farstavikens skola/Kvarnberget. Inom ramen för projektet skulle även kapacitetshöjande åtgärder genomföras för att möjliggöra för skolan att ta emot fler elever. Programkalkylen, som presenterades i september 2013, visade på högre kostnader än budgeterat och vidare programarbete avbröts¹.

I samband med beslutet om att avsluta programarbetet gav fastighetsutskottet kommundirektören i uppdrag att utreda, kostnadsberäkna och tidsätta möjliga alternativa lösningar för äldre elever vid Kvarnberget². Uppdraget omfattar såväl utbyggnad och renovering av befintlig byggnad som nybyggnation med alternativa lokaliseringar.

Metod

En utgångspunkt i föreliggande uppdrag är att göra en bedömning av framtida behov av högstadieplatser i Värmdö kommun. För att göra denna bedömning har antaganden om

---

¹ Fastighetsutskottet fattade beslut om att genomföra en ytskiktsrenovering av Farstavikens skola/Kvarnberget, dock inte omfattande kapacitetshöjande åtgärder.

² Begreppet äldre elever förstås i denna rapport som elever i årskurserna 7-9.

befolkningsutveckling i åldersgruppen 12-15 år i Värmdö kommuns befolkningsprognos fram till år 2022 använts. Till detta har lagts en elevtalsprognos som tagits fram inom kundvals- och finansieringsavdelningen. Elevtalsprognosen utgår från befolkningsprognosens antaganden om befolkningsförändringar för barn i skolålder och applicerar detta på skolornas grundplaceringsområden. Genom detta har en bedömning av framtida behov av platser inom respektive kommunal grundskola och årskurs fåtts fram. Denna prognos har dock inte tagit hänsyn till respektive skolas kapacitet. För att kunna göra en bedömning av i vilken utsträckning framtida befolkningsökningar kan tillgodoses inom Värmdö kommuns befintliga skolstruktur har därför uppgifter om respektive högstadieskolas kapacitet hämtats in från ansvariga rektorer. Detta gör att det har varit möjligt att räkna fram en förmodad framtida beläggning på de kommunala högstadieskolorna utifrån Värmdö kommuns befolkningsprognos och dess antaganden.

Befintlig skolstruktur

Kommunen har det yttersta ansvaret för att alla elever som är folkbokförda i kommunen får en skolplacering. Finansieringsnämnden för utbildning beslutar om så kallade grundplaceringsområden, vilket är det geografiska närområdet vid en skola. Elever som är folkbokförda i en viss skolas grundplaceringsområde får, i normalfallet, en garanterad plats med en grundplacering i denna skola. Undantag från denna princip kan exempelvis avse en elev som flyttar in i ett grundplaceringsområde där plats saknas i skolan. Denna elev får då en placering i en närliggande skola.

Inom ramen för skolvalet kan vårdnadshavare välja en annan skola än den som eleven grundplacerats i. Placering i ny, kommunal, grundskola sker då i mån av plats. Till detta kommer även vårdnadshavare som placerar barn i fristående skolor och i skolor utanför Värmdö kommun. Detta gör att en elev slutgiltiga placering inte behöver överensstämma med kommunens grundplacering av eleven.

I november 2013 fanns cirka 1 500 högstadieelever i Värmdö kommun³. Av dessa går drygt 70 procent i en kommunal grundskola, huvuddelen i den skola de har sin grundplacering. Drygt en fjärdedel av högstadieeleverna går i en fristående skola, huvudsakligen i Lemshaga akademi, Kunskapsskolan och Internationella engelska skolan. De båda senare skolorna är lokaliserade i Nacka kommun. Resterande andel av eleverna, som i redovisningen nedan ingår i kategorin Övrigt, går i en fristående eller kommunal skola utanför Värmdö kommun. I gruppen ingår även elever som är externplacerade, exempelvis i statlig skola, eller elever med utlandsvistelse.

---

³ Elevantalet omfattar inte särskoleelever.

Skola	Delområde	Driftsform	Antal elever i årskurs 7-9 ⁴
Farstavikens skola/Kvarnberget	Gustavsberg	proVarmdo	227
Ösbyskolan	Gustavsberg	proVarmdo	219
Hemmestaskolan	Värmdölandet	proVarmdo	298
Brunns skola	Ingarö	proVarmdo	175
Lemshaga akademi	Ingarö	Fristående	153
Värmdö skärgårdsskola	Djurö, Stavsnäs, skärgården	proVarmdo	105
Internationella engelska skolan	Nacka kommun	Fristående	103
Kunskapsskolan	Nacka kommun	Fristående	98
Övrigt	Utanför Värmdö kommun	-	138
Totalt			1 516

Figur 1. Antal högstadiel elever höstterminen 2013.

Bedömning av framtida behov av högstadieplatser

Utgångspunkten för en bedömning av framtida behov av högstadieplatser är Värmdö kommuns befolkningsprognos för åren 2013-2022⁵. I detta uppdrag har prognosens antaganden om framtida befolkningsutveckling i åldersgruppen 12-15 år använts.

Utifrån befolkningsprognosens uppgifter har Sweco, på uppdrag av kundvals- och finansieringsavdelningen, tagit fram en elevantalsprognos för att få fram förmodat antal elever i respektive kommunal skola och årskurs fram till år 2022. Elevantalsprognosen har applicerat befolkningsprognosens antaganden om antal barn i kommunens delområden på de kommunala skolornas grundplaceringsområden.

För att kunna göra en bedömning om elevantalsprognosens uppgifter om behov av skolplatser är realistisk utifrån befintliga verksamhetslokaler, har kontakt tagits med de kommunala grundskolornas rektorer vad gäller respektive skolas elevkapacitet.

Fastighets- och lokalpolicy

Värmdö kommun har en fastighets- och lokalpolicy som bland annat syftar till att säkerställa ett effektivt fastighets- och lokalutnyttjande. Kommunstyrelsen ska, genom fastighetsutskottet, ha den samlade bilden av kommunens lokalbehov. Respektive nämnd eller styrelse ansvarar för planeringen av lokaler för sina verksamheter, vilka årligen fastställs i lokalplaner.

Lokalinvesteringar innebär ett långsiktigt ekonomiskt åtagande och vid förändringar i behov ska verksamheterna i första hand effektivisera befintliga lokaler, exempelvis genom ombyggnad eller tillbyggnad. Nybyggnationer ska endast ske när det bedöms finnas ett stadigvarande behov av nya lokaler och där andra alternativ kan uteslutas. Genom aktiv lokalförsörjning ska behovet av lokaler förutses och planeras och lokalbeståndet ska därmed kunna anpassas efter förändringar i efterfrågan. Syftet är att lokalbeståndet ska vara rätt lokaliserat och att nya skollokaler placeras i områden där det

⁴ Uppgifter från Procapita per den 1 november 2013. Avser elever folkbokförda i Värmdö kommun, exkluderat särskoleelever.

⁵ En ny befolkningsprognos, för åren 2014-2023, tas fram under april månad 2014. Framtida antaganden om befolkningsutveckling kan komma att skilja sig åt i den nya prognosen jämfört med de antaganden som föreliggande rapport baseras på.

antas finnas ett tillräckligt stort barnunderlag och med bra kommunikationsmöjligheter.

Kapacitet i de kommunala grundskolorna

En bedömning av högstadieskolornas kapacitet i befintliga skollokaler har lämnats av respektive rektor. Uppgifter om skolans kapacitet ska inte likställas med att en skola i befintlig utformning av verksamhetslokalerna har utrymme för exakt angivet elevantal. Anpassningsåtgärder kan behöva genomföras för att en kapacitetsökning ska vara möjlig. Vidare kan det i vissa fall vara problematiskt att enbart se till en skolas kapacitet i förhållande till nuvarande och förväntat antal högstadieelever, då skolan även omfattar andra årkurser som delar verksamhetslokaler med högstadiet. Vidare bör noteras att beläggning och kapacitet inte nödvändigtvis är jämnt fördelad mellan årkurser och över tid och att en tillgänglig kapacitet inom högstadiet inte nödvändigtvis finns i den årskurs där det ökade behovet finns.

Skola	Elevantal ⁶	Kapacitet ⁷	Beläggning (%)
Farstavikens skola/Kvarnberget	227	450	223
Ösbyskolan	219	250	31
Hemmetaskolan	298	360	62
Brunns skola	175	300	125
Värmdö skärgårdsskola	105	125	20
Totalt	1 024	1 485	+ 461

Figur 2. Antal högstadieelever i kommunala grundskolor samt bedömd kapacitet och beläggning i befintliga verksamhetslokaler.

Generellt kan konstateras att möjligheten att ta emot fler högstadieelever finns, i varierande grad, i samtliga kommunala grundskolor. Den genomsnittliga beläggningsgraden inom högstadiet uppgår i nuläget till drygt 69 procent. Detta innebär att det bedöms finnas utrymme för ytterligare cirka 460 högstadieelever i befintliga verksamhetslokaler. Detta täcker till stora delar det förmodade framtida ökade behovet av högstadieplatser i kommunen. Uppgifterna om skolornas över- respektive underkapacitet avser hela högstadiet och kan därför variera över tid inom respektive årskurs bland annat beroende på barnkullarnas storlek eller benägenhet att söka till friskola. En överkapacitet i en viss skola kan därför inte likställas med att tillräckligt antal tillgängliga platser finns för elever i en specifik årskurs.

Befolkningsutveckling

Kommunens befolkningsprognos, baserad på förmodat tillskott av bostäder genom nybyggnation och permanentning av fritidshus, används för att bedöma framtida behov inom kommunala verksamheter. Nybyggnationer påverkar efterfrågan på kommunal service inom ett visst område snabbt, vilket gör att omfördelningar mellan olika delområden kan behöva ske utifrån faktiska befolkningsförändringar. Det framtida behovet av platser i kommunens grundskolor påverkas även av andra faktorer, framför allt omfattningen av placering av barn i fristående skolor eller skolor utanför

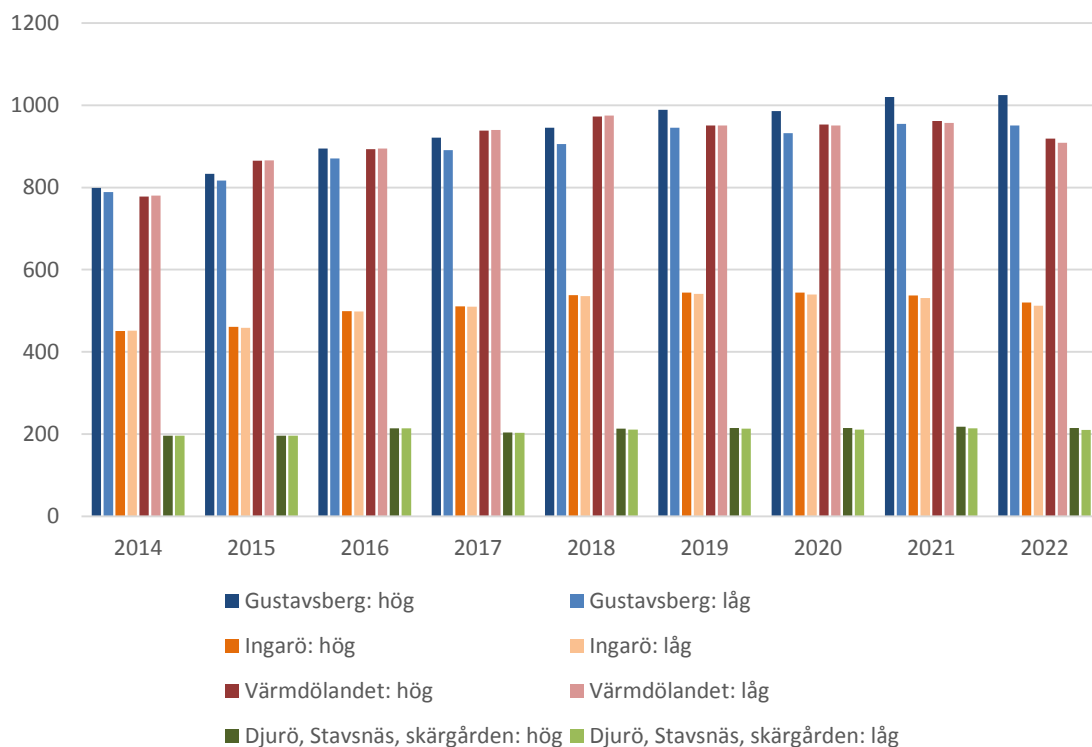
⁶ Uppgifter från Procapita per den 1 november 2013. Avser elever folkbokförda i Värmdö kommun. Omfattar inte särskoleelever.

⁷ Uppgifter om kapacitet inom högstadiet i enlighet med respektive rektor. Uppgifter har lämnats av respektive rektor i mars 2014 avseende befintlig kapacitet.

kommunen. Kommunen har dock alltid det yttersta ansvaret för att alla elever som är folkbokförda i Värmdö får en skolplacering.

Värmdö kommun upprättar årligen en befolkningsprognos som sträcker sig över de kommande tio åren. Föreliggande rapport grundar sig på befolkningsprognosen för åren 2013-2022, som tar sin utgångspunkt i uppgifter om befolkningen den 31 december 2012⁸. Befolkningsprognosen görs för ett högt respektive lågt utvecklingsalternativ. Befolkningsprognosen finns nedbruten för kommunens delområden och görs i ett antal olika åldersgrupper. För denna rapport har de båda utvecklingsalternativen för prognosens åldersgrupp 12-15 år, fördelat på de olika delområdena, lyfts ut. Noteras bör dock att denna åldersgrupp inte exakt överensstämmer med gruppen högstadiel elever.

Tillväxttakten i Värmdö kommun har sjunkit under de senaste åren, även om befolkningen i kommunen alltjämt ökar. Under 2013 ökade kommunens befolkning med cirka 1 procent till 39 784 invånare. Denna utveckling har skett trots att Värmdö kommun under föregående år inte såg något större tillskott av bostäder. De kommande åren, då framför allt nybyggnationer i Gustavsbergsområdet genomförs, finns det därför skäl att anta att tillväxttakten kan komma att öka ytterligare.

Figur 3 Antal barn per delområde i åldrarna 12-15 år i befolkningsprognosens höga respektive låga utvecklingsalternativ.

⁸ Befolkningsprognos för 2014-2023, baserad på 2013 års folkmängd, tas fram i april 2014.

I befolkningsprognosens båda utvecklingsalternativ antas antalet barn i åldrarna 12-15 år öka under prognosperioden. Den 30 september 2013 fanns 2 082 barn i de aktuella åldrarna i Värmdö kommun. Åldersgruppen antas öka med 500 respektive 600 barn i det låga respektive höga utvecklingsalternativet för Värmdö kommun fram till år 2022.

Storlekarna på Värmdö kommuns delområden skiljer sig väsentligt åt och de största befolkningsökningarna kan följaktligen antas inom delområdena Gustavsberg och Värmdölandet. Tillväxten i de båda delområdena har dock delvis olika karaktär, vilket kan komma att påverka tillväxttakten. Folkökningen inom delområdet Gustavsberg är framför allt en följd av nybyggnation av flerfamiljshus i centrala Gustavsberg samt nybyggnation av småhus och, i mindre omfattning, flerfamiljshus i Mörtlös. Detta gör att invånarantalet i dessa områden kan öka kraftigt under en kortare period i takt med att nyproducerade bostäder blir inflyttningsklara. Folkökningen i delområdet Värmdölandet är till stor del en följd av permanentning av fritidshus, vilket gör att ökningstakten kan tänkas ske långsammare än i Gustavsbergsområdet och även vara mindre koncentrerad i tid.

Elevantalsprognos

Kundvals- och finansieringsavdelningen har uppdragit åt Sweco att göra en elevantalsprognos för att analysera effekterna av den tillväxt som antas i befolkningsprognosen och dess konsekvenser för de kommunala grundskolorna⁹.

Elevantalsprognosen har applicerat befolkningsprognosens antaganden om antal barn i kommunens delområden på de kommunala skolornas grundplaceringsområden. Detta gör att prognosen därmed inte kan fånga in eventuella framtida utbudsförändringar, exempelvis vid nedläggning eller nybyggnation av fristående skola i Värmdö eller i närliggande kommun och de konsekvenser detta kan ha för de kommunala skolorna. Prognosen har vidare inte tagit hänsyn till respektive skolas kapacitet och dess möjlighet att ta emot det framtida elevantal som antas till prognosperiodens slut år 2022. Detta har lagts till elevantalsprognosen inom ramen för denna utredning.

Skola	Elevantal ¹⁰	Elevantalsprognos ¹¹
Farstavikens skola/Kvarnberget	227	295
Ösbyskolan	219	283
Hemmestaskolan	298	389
Brunns skola	175	245
Värmdö skärgårdsskola	105	134

Figur 4. Antal högstadiel elever i kommunala grundskolor samt bedömt framtida elevantal utifrån befolkningsprognosen och befintliga sökmönster.

I elevantalsprognosen antas alla kommunala högstadieskolor få en ökad efterfrågan till år 2022. Som en följd av befolkningsutvecklingen är ökningarna som störst i de skolor som ligger i Gustavsbergs delområde. Noteras bör dock att elevantalsprognosen är

⁹ Elevantalsprognosen omfattar inte fristående skolor eller skolor utanför Värmdö kommun.

¹⁰ Uppgifter från verksamhetssystemet Procapita per den 1 november 2013. Avser elever folkbokförda i Värmdö kommun. Omfattar inte särskoleelever.

¹¹ Swecos elevantalsprognos, baserad på Värmdö kommuns befolkningsprognos 2013-2022. Avser förmodat elevantal år 2022.

baserad på befolkningsprognos och bostadsbyggnadsprognos från 2013. De nya prognoser som tas fram under våren 2014 kan komma att medföra justeringar i tillväxttakten på grund av förändringar i bostadsbyggnadstakten. Uppgifterna i elevantalsprognosen vad gäller antal barn år 2022 bör därför snarare ses som en indikation på en framtida utveckling inom Värmdö kommun och dess delområden.

Slutsatser

Nybyggnationer av verksamhetslokaler ska, i enlighet med kommunens fastighets- och lokalpolicy, endast ske vid stadigvarande behov av nya lokaler och där andra alternativ kan uteslutas. Av denna anledning har utgångspunkt i föreliggande utredning tagits i en bedömning av förmodat framtida behov av högstadieplatser i Värmdö kommun och dess delområden. För att kunna göra denna bedömning har en sammanvägning gjorts av uppgifter i Värmdö kommuns befolkningsprognos, en elevantalsprognos samt uppgifter om skolornas kapacitet sammanställts. Antagandena avser år 2022, i enlighet med kommunens nu gällande befolkningsprognos.

Skola	Elevantalsprognos ¹²	Kapacitet ¹³
Farstavikens skola/Kvarnberget	295	450
Ösbyskolan	283	250
Hemmestaskolan	389	360
Brunns skola	245	300
Värmdö skärgårdsskola	134	125
Totalt	1 346	1 485

Figur 5. Bedömt framtida elevantal utifrån befolkningsprognosen och befintliga sökmönster och skolornas kapacitet i befintliga lokaler.

Samtliga skolor har uppgett att de har möjlighet att ta emot fler högstadieelever än nuvarande elevantal. De skolor som har störst möjlighet att utöka elevantalet är Farstavikens skola/Kvarnberget och Brunns skola som uppger att de i nuläget har en belägningsgrad om 50 procent respektive 58 procent. Dock delar skolorna delvis verksamhetslokaler med andra årskurser varför den exakta kapaciteten för högstadieelever är svårbedömd på längre sikt eftersom den påverkas av eventuella kapacitetsändringar i övriga årskurser på skolan. Till detta kommer att bedömningar om skolornas över- respektive underkapacitet avser hela högstadiet och att antalet tillgängliga platser kan variera mellan årskurserna under olika år.

En framskrivning av elevantalet utifrån befolkningsprognosen indikerar att Ösbyskolan, Hemmestaskolan och Värmdö skärgårdsskola enligt nuvarande bedömningar inte har utrymme för det elevantal som antas till år 2022. Avvikelseerna är dock små. För Ösbyskolan och Hemmestaskolan innebär detta att cirka 30 platser saknas i respektive skola. För Värmdö skärgårdsskola beräknas cirka 10 platser saknas. Inom resterande skolor samt inom Värmdö kommun som helhet bedöms dock den framtida ökningen av antalet barn i de aktuella åldrarna kunna inrymmas i befintliga skolor. En utökning av

¹² Swecos elevantalsprognos, baserad på Värmdö kommuns befolkningsprognos 2013-2022. Avser förmodat elevantal år 2022.

¹³ Uppgifter om kapacitet inom högstadiet i enlighet med respektive rektor. Uppgifter per mars 2014 avseende kapacitet till höstterminen 2014.

elevantalet är dock förknippat med behov av vissa anpassningsåtgärder av verksamhetslokalerna, i enlighet med utbildningsstyrelsens lokalplan.

Framtidsbedömningen är dock förknippad med ett antal osäkerhetsfaktorer. Befolkningsprognosens åldersgrupp 12-15 år överensstämmer inte helt med gruppen högstadieelever. Skolornas uppgifter om kapacitet kan vidare inte direkt antas vara skolans maximala kapacitet, då verksamhetslokalerna kan delas med andra årskurser. En generell kapacitet i en viss skola kan inte likställas med att utrymme finns inom den årskurs där behoven finns.

Elevantalsprognosen baseras på Värmdö kommuns befolkningsprognos för åren 2013-2022, där den nya prognos som tas fram utifrån 2013 års folkmängd kan medföra nya antaganden om tillväxttakten. Eventuella förändringar beror på justeringar av bostadsbyggnadstakten, som med viss säkerhet endast kan förutses ett par år framåt utifrån bostadsbolagens uppgifter om planerade bostäder. Antaganden under prognosperiodens senare del är mer osäkra då bostadsbolag kan komma att skjuta upp planerade nybyggnationer exempelvis till följd av vikande efterfrågan.

Sammantaget bedöms i nuläget inte fastighets- och lokalpolicyns krav på stadigvarande behov av nya lokaler med uteslutning av övriga alternativ inte vara uppfyllt i detta fall. Med största säkerhet kommer antalet högstadieelever i Värmdö kommun att öka fram till år 2022. Dock finns i nuläget i samtliga skolor möjlighet att, i olika omfattning, ta emot fler elever. Framtida befolkningsökning kan därför antas att till stor del kunna täckas inom befintliga verksamhetslokaler. Framtida befolkningsutveckling antas framför allt ske i Gustavsbergsområdet där stora nybyggnationer planeras. Utifrån nuvarande skolstruktur skulle detta medföra en större efterfrågan på skolplatser i Farstavikens skola/Kvarnberget. Denna skola är dock i nuläget inte fullt belagd och till viss del kan en behovsökning täckas inom ramen för befintliga verksamhetslokaler. Vidare är det möjligt för kommunen att förändra skolornas grundplaceringsområden utifrån framtida befolkningsförändringar, exempelvis genom förändringar i områdena för Ösbyskolan och Farstavikens skola/Kvarnberget, om framtida behovsförändringar konstateras.